

KUML 2001

Årbog for Jysk Arkæologisk Selskab

Register 1981-2000

With summaries in English

I kommission hos Aarhus Universitetsforlag

Jysk Arkæologisk Selskab

i mere end 50 år

Af JESPER LAURSEN

Læser man Jysk Arkæologisk Selskabs første programerklæringer, kan man godt komme lidt i tvivl om, hvor jysk, det egentlig var meningen, selskabet skulle være.

Den nyvalgte præsident for selskabet, Sv. Unmack Larsen, skriver i forordet til det første Kuml, at årbogen skal “gøre de mange oldtidsfund og arkæologiske udgravninger fra Jylland tilgængelige for almenheden og den arkæologiske videnskab ...”.¹ Af selskabets første årsberetning fremgår det ligeledes, at udgangspunktet for at starte det nye selskab var et ønske om “at fremme den arkæologiske forskning i Jylland”.² Det samme skriver P.V. Glob i en meddelelse udsendt kort tid efter stiftelsen (fig. 1). Men i “Love for Jysk Arkæologisk Selskab” er Jylland ikke nævnt med et ord. Formålsparagraffen siger blot, at “Jysk Arkæologisk Selskab er stiftet for gennem størst mulig deltagelse af alle interesserede at støtte den arkæologiske forskning. Det skal gøre arkæologien tilgængelig for almenheden bl.a. ved udsendelsen af en årbog og en række større videnskabelige publikationer, ved at holde årlige møder, udflugter til større udgravninger og for øvrigt på enhver anden måde, som styret finder formålstjenligt”. Og i bestemmelserne om lokale afdelinger under selskabet står, at de faktisk kan dannes overalt i landet.³

Harald Andersen, der medvirkede ved redigeringen af de første numre af Kuml og i øvrigt fandt på årbogens navn,⁴ skrev i 1958: “At foreningen kalder sig “jysk” er noget af en fejltagelse, og bør rettes ved lejlighed. For vel er den jysk – den er blevet til på jysk initiativ og har til huse under kæmpens næse – men det forhindrer ikke den ubeskedne kimbrer i at beskæftige sig med Lollands eller Bornholms arkæologi – eller Australiens, om danske arkæologer skulle finde på at gøre en indsats der. Foreningen er langt fra at være en hjemstavnsforening, som navnet antyder, og som mange tror.”⁵ Faktisk havde Glob på et styremøde tre år forinden foreslået, at selskabet ændrede navn til Arkæologisk Selskab, men forslaget vandt ikke tilslutning hos de øvrige medlemmer af styret.⁶

Over stok og sten

Ser man på Jysk Arkæologisk Selskabs virke de første 10 år, er man da heller ikke i tvivl om, at selskabet havde et mere vidtgående sigte end som så. I løbet af dette årti, som var præget af en ubændig initiativrigdom og frygtløs uforudsigelighed, blev det nye selskabs livskraft, duellighed og store vingefang manifesteret med alle til rådighed stående midler.

I 1951 udgav selskabet foruden Kuml også den første monografi i skriftrækken, P.V. Globs "Ard og Plov i Nordens Oldtid". Året efter fulgte M.B. Mackeprangs doktordisputats om "De nordiske Guldbrakteater". Som man kan forstå, havde disse to bøger et nordisk perspektiv for øje. Den næste bog i skriftrækken handlede ganske vist om et jysk fund, "Bronzekedelen fra Brå", men den var skrevet af daværende museumsinspektør ved Nationalmuseet, Ole Klindt-Jensen, som med sit store europæiske udsyn havde en alt andet end jysk tilgang til fundet. Og sandelig om ikke det næste bind i rækken "Paradeigmata – Three Mid-Fourth Century Main Works of Hellenic Architecture – Reconsidered" – Kristian Jeppesens doktordisputats – var om klassisk arkæologi.

Jysk Arkæologisk Selskab

er stiftet for at fremme den arkæologiske forskning i Jylland ved at samle alle interesserede om denne opgave og gøre arkæologiens resultater tilgængelig for almenheden. Selskabet har netop udsendt sin første årbog, KUML 1951, hvori der behandles emner som: våbenofferfundet i Illerup Adal, flintværkstederne på Fornæs, udgravningen af et et jernalderhus i Vestjylland, ukrudt som næringsmiddel i oldtiden, en nyfunden runestav m. m. Denne årbog får medlemmer af J. A. S. gratis.

Medlemmer af Historisk Samfund for Århus Stift kan blive optaget i J. A. S. for 10 kr. årligt, 15 kr. for ægtefæller. Det almindelige kontingent er 12 kr. Firmaer og særligt interesserede kan til støtte for J. A. S. tegne sig som repræsentantskabsmedlem for 100 kr. årligt.

P. s. v.
P. V. GLOB

Fig. 1. Trykt meddelelse udsendt kort tid efter selskabets stiftelse.

A printed announcement sent out shortly after the founding of the society.

Fig. 2. Selskabets præsident, Sv. Unmack Larsen overrækker på generalforsamlingen 1957 Worsaae-Medaillen til Erik Westerby, som forinden holdt et foredrag med titlen: "Nyt fra min grusgrav". Ifølge referenten strakte foredraget sig over godt 2 timer. – Foto: Ib Hansen.

At the general assembly in 1957, the president of the society, Sv. Unmack Larsen presented Erik Westerby with the Worsaae Medal. Erik Westerby had just held a lecture called "News from my gravel pit", which according to the rapporteur lasted more than two hours.

Vender man blikket mod indholdet i Kuml i den pågældende 10-års periode, ser man straks, at skønt hovedparten af artiklerne om Danmarks oldtid og middelalder omhandler jyske fund – ja, så udgør de blot halvdelen af samtlige artikler. Den anden halvdel kan tilskrives nabo-disciplinerne etnologi, etnografi, filologi og naturvidenskab samt klassisk og i særdeleshed nærorientalsk arkæologi – dette sidste som et resultat af de danske ekspeditioner til landene langs Den Arabiske Golf.

Allerede i 1952 "sættes et Kuml", da andet nummer af årbogen tilegnes Nationalmuseets overinspektør Therkel Mathiassen.⁷ I 1959 satte man et Kuml for Gudmund Hatt, hvilket set fra en faglig synsvinkel var fuldt forståeligt, men i betragtning af Hatts velkendte tyskenlige tilbøjeligheder under besættelsen et alt andet end politisk korrekt valg.⁸ Udgivelsen af M.B. Mackeprangs bog i skriftrækken blot syv år efter krigen

afslutning var af just de samme årsager en modig disposition. Begge initiativer vidner om styrets og ikke mindst P.V. Glob's fordomsfrie format – han yndede at færdes, hvor der var frit udsyn og højt til loftet (fig. 2).

Endnu et initiativ, som medvirkede til at synliggøre Jysk Arkæologisk Selskab, var, da man i anledning af, at selskabet havde bestået i fem år, indstiftede J.J.A. Worsaae-Medaillen i 1956, en guldmedalje som med et pengebeløb uddeles “for særlig fortjenester inden for den nordiske arkæologiske videnskab”.⁹ Det er nok ingen tilfældighed, at prisen blev indstiftet til minde om Worsaae, der i modsætning til én af de andre “store” danske arkæologer, Sophus Müller, altid så med velvilje på folkeligt forankrede arkæologiske initiativer, også når de blev taget i Jylland.¹⁰

Nu kan man mene, hvad man vil, om det der med, at en lille, snæver kreds af kolleger uddeler artige medaljer til hinanden, men indstiftelsen af Worsaae-medailen har med sin betoning af den “nordisk arkæologiske videnskab” uden tvivl øget omverdenens forståelse af Jysk Arkæologisk Selskab som en skønsom blanding af noget på én gang både jysk, nationalt, nordisk og internationalt.

Skulle Worsaae-medailen bruges til at gøre Jysk Arkæologisk Selskab rigtig betydningsfuldt, måtte man forvente, at den blev uddelt til en af de akademiske sværvægtene i det arkæologiske miljø. Men nej, hvad gør man, første gang prisen skal vise sit værd? Man giver den Gud hjælpe mig til en amatørarkæolog! En politifuldmægtig der i sin fritid enten sidder og skriver på et hotelværelse i Ringkøbing eller rejser land og rige rundt og finder så gamle stenalderboplads og -genstande, at fagarkæologerne længe tror, det er løgn (fig. 3).¹¹

Ingen er vist længere i tvivl om, at det var en manifestation af format at tildele Erik Westerbye den første Worsaae-medaille, men mon ikke mange dengang har rystet desorienteret på hovedet. At valget faldt på den svenske professor Mårten Stenberger i 1961, da medaljen for anden gang skulle deles ud, må til gengæld siges at være helt efter bogen.¹²

Endnu et snedigt træk blev foretaget i anledning af fem-års dagen, da man udnævnte 28 toneangivende arkæologer fra 17 europæiske lande samt Sovjet, USA og Mexico til korresponderende medlemmer. Denne liste blev i anledning af 10-års jubilæet suppleret med yderligere 11 højt ansete udenlandske forskere.¹³ Udnævnelsen af en person som korresponderende medlem blev begrundet med “fortjenester indenfor den arkæologiske forskning”, og med dette træk har man uden tvivl sikret selskabet og dets aktiviteter opmærksomhed alle de steder, hvor det var værd at være kendt.¹⁴

Fra begyndelsen havde man med fremmedsprogede resumeer i Kuml og monografierne – siden udkom flere og flere af disse på et af hovedsprogene – skabt grundlag for, at selskabets publikationer kunne få international udbredelse. Med selskabets ordinære udenlandske medlemmer,

Fig. 3. P.V. Glob var initiativtager til selskabet, generalsekretær 1951-62 og præsident 1962-1982. Her fotograferet på Moesgård 1962. – Foto: Hakon Nielsen.

P.V. Glob was the originator of the society. He was general secretary in 1951-62 and its president in 1962-1982.

de korresponderende medlemmer samt ikke mindst gennem de mange bytteforbindelser, man efterhånden fik etableret med udenlandske arkæologiske institutioner, lykkedes dette til fulde. Bytteforbindelserne var desuden af stor betydning for, at Jysk Arkæologisk Selskab kunne bidrage til, at Forhistorisk Museum, hvis faciliteter man jo nød godt af, i samarbejde med det arkæologiske universitetsinstitut fik opbygget et bibliotek med værdifuld udenlandsk, fagarkæologisk litteratur.

Som forening betragtet er Jysk Arkæologisk Selskab for intet at regne uden sine medlemmer. I de første 10 år gik det, som man kan forstå, over stok og sten, og sådan var det også med tilgangen af nye medlemmer. Allerede ved det stiftende møde i 1951 havde 641 tilmeldt sig, og inden årets udgang var tallet oppe på 900.¹⁵ I 1952 var medlemstallet godt 1400 og derefter steg det støt, rundede de 2000 i 1960 og kulminerede 1962 med omkring 2500 medlemmer.¹⁶

En opgørelse af medlemskredsens sammensætning, som den tog sig ud ved udgangen af 1951, da der som nævnt var ca. 900 medlemmer, viser, at næsten alle samfundslag var repræsenteret, men der var dog en klar overvægt af akademikere (31%) og skolelærere og funktionærer (26%). Selvstændige tegner sig for 12%, gårdejere, direktører/fabrikanter og faglærte for hver 3-4%, arbejdsmænd, kunstnere og husmødre for hver 2%, mens husmænd, godsejere og officerer hver tegner sig for under 1%. De resterende medlemmer udgøres af museer og biblioteker.¹⁷

Jysk Arkæologisk Selskab har aldrig været tænkt som et lærd akademisk selskab – nej, det var fra begyndelsen åbent for enhver, men alligevel må man konstatere, at de veluddannede ikke overraskende er i overtal.

I selskabets love var der som tidligere nævnt en bestemmelse om, at lokale afdelinger kunne dannes overalt i landet, og fra begyndelsen tilskyndede man til, at der blev oprettet lokalafdelinger i de forskellige byer.¹⁸ På et styremøde i 1953 drøftede man således mulighederne for at danne en lokalafdeling i København!¹⁹ Faktisk havde man i Ålborg allerede taget forskud på glæderne, da man stiftede en lokalafdeling den 19. december 1950. I 1953 var der foruden Ålborg lokalafdelinger i Århus og Randers, og siden kom Skive til.²⁰

I de første år arrangerede lokalafdelingerne på skift den årlige sommertur, der siden har været en af selskabets mest værdsatte aktiviteter. De første ture gik til spændende udgravninger rundt om i Jylland – ofte med op imod 200 deltagere. I 1955 satte man kursen mod Fyn, to år efter helt til Sverige og i 1961 til Norge.

Endelig skal omtales endnu et bemærkelsesværdigt initiativ, som de færreste nok forbinder med Jysk Arkæologisk Selskab. Det drejer sig om et arkæologisk nyhedsbrev, som blev sat i værk i 1957 af daværende museumsinspektør Harald Andersen. "Skalk" hed tidsskriftet, og det kom til at danne skole for en lang række populærvidenskabelige tidsskrifter ikke

Fig. 4. Det første Skalk. Det fremgik ikke af tidsskriftet, at det var en del af Jysk Arkæologisk Selskab, da man frygtede, det ville begrænse mulighederne for en landsdækkende udbredelse.

The first issue of *Skalk*. It appeared nowhere that it was part of the Jutland Archaeological Society, as it was feared that this would prevent a nation wide circulation.

SKALK

Nr. 1
Nyt om gammelt
1957

Den store vikingegravplads på Lindholm Høje giver stadig nyt fra sig. Et udblik over udgravningen får De på side 8.

Om Skibasætningen, vikingetidens af sten byggede gravskib, fortælles side 9.

Historiker blandt "spritte"

Nogle trak fra undersøgelserne i det københavnske smæringskvarter, hvor Nationalmuseet arbejder med historien i helene. Side 10.

Vibrogs grav

De er navnløse, som hviler i de danske oldtidgrave. Meget kan udgravning fortælle; men hvad de dede ber for altid glemte og udforskeligt. Forvindinge få er undtagelserne fra denne regel; dog findes de. I Bekke sogn i Sydjylland ligger, tæt op ad et par gravhøje, en mærkelig stenastning. I denne indgår en runesten, som medfører, at mindesmærket er rejst over kvinden Vibrog. Udgravning på stedet i efteråret 1956 (omtalt side 5) gav overraskende nyt.

Om de sølsomme tildragelser omkring fundet af runestenen i 1858 berettes side 34.

Våbenfund igen

De store våbenfund fra jernalderen hører til vort vægtigste oldtidsarvegods på grund af det dramatiske billede, de tegner af et stykke ellers ikke er indtrædt danmarkshistorie. Om Ejsbøl-fundet - det nyeste og nummer 6 i rækken - berettes der side 13.

Glimt fra udgravning ved kongebyen LEJRE. Side 9.

Skal vejen bevares?

Forhåbentlig! - for Brokovvejen er et fremragende oldtids - ingeniørarbejde, det bedste i sin art. Side 15.

EN BEGRAVET BY -

er nylig fundet i en egn af landet, hvor sandflugt med mere end en gang har været til nytte for forskere, som

Kronik: Skattegravning og videnskab

Hvorfor bruger arkologen ikke en spade i stedet for den lille graveske? Det vil le gå meget nemmere og hurtigere. - Museumsinspektør Mogens Ørnskov bevarer spørgsmålet side 18.

Under Ribes gader og huse ligger middelalderens Ribe. Omtalt side 16.

Et forstenet barn, haneæg, øjnene af en søbund - fandtes sammen med mange andre sære og sjældne sager i Kunstammeret, vort første museum. Side 31.

Nationalmuseet fylder 150 - og afslutter samtidig arbejdet med fredningen af landets oldtidsminder. Om dette og andet, som gør året 1957 til et arkæologisk mærkeår, se side 4.

bare i Danmark, men også i vore nabolande. Efter få år rundede Skalk de 10.000 abonnenter - for siden at nå op på over 60.000 - og i 1963 blev Skalk skilt ud fra Jysk Arkæologisk Selskab som et selvstændigt foretagende under Harald Andersens ledelse.²¹ Havde det ikke været for Skalk, var arkæologien ikke blevet, hvad den blev og stadig er - fælleseje (fig. 4).

Skal man herefter forsøge at gøre status over Jysk Arkæologisk Selskabs første 10 år på banen, må man fastslå, at selskabet ikke blot viste sin eksistensberettigelse, men ligefrem brillerede ved sin tilstedeværelse - og dette gælder såvel i forhold til medlemmerne som det fagarkæologiske miljø. Med udgangspunkt i det jyske slog selskabet sig på få år igennem på både nationalt, nordisk og internationalt plan. Ud fra devisen om menneskelivets mangfoldighed anlagde man i det arkæologiske selskab en bred kulturhistorisk synsvinkel i sit faglige virke og indbød til frugtbar, gensidig inspiration frem for at forfalde til gold, indeklemte fagafgrænsning.

Samtidig turde man ved uddeling af nyindstiftede priser og hædersbe-

visninger at træffe nogle kontroversielle valg. Faktisk mestrede man langt hen ad vejen den svære kunst at gøre alt det, man ikke skulle gøre og alligevel gøre det rigtige.

Mellemtiden

Efter den flyvende start fulgte først en periode, hvor man klogeligt tog det lidt mere med ro. Selskabets medlemmer blev serviceret med veltillæggede sommerture og kunne glæde sig over Kuml, der mere eller mindre regelmæssigt dumpede ind af brevsprækken.

Fig. 5. P.V. Glob og Poul Kjærum 1971. Kjærum, der havde været med i selskabets arbejde næsten fra begyndelsen, var generalsekretær 1968-82 og præsident 1982-96. – Foto: Jens Vellev.

P.V. Glob and Poul Kjærum in 1971. Kjærum, who had taken part in the society's work almost since the start, was the general secretary in 1968-1982 and its president in 1982-1996.

Fig. 6. Geoffrey Bibby og Jytte Ræbild 1959. Bibby var selskabets revisor fra 1957 til sin død 2001. Jytte Ræbild var i en menneskealder selskabets sekretær og varetog dermed kontakten til medlemmerne. Ved sin fratreden i 1989 blev Jytte Ræbild udnævnt til æresmedlem af selskabet. – Foto: Demokraten.

Geoffrey Bibby and Jytte Ræbild in 1959. Bibby functioned as the society's auditor from 1957 until his death in 2001. Jytte Ræbild was the society's secretary and for decades she was handling the contact to the members. When she retired in 1989, Jytte Ræbild was made an honorary member of the society.

Årbogen fik efterhånden et mere fagarkæologisk præg med mange gennemarbejdede og veldokumenterede fundfremlæggelser. Talrige yngre arkæologer kom til fadet og lovpriser Kumls mangeårige redaktør, Poul Kjærum, for al den hjælp og omhyggelige vejledning, han gav dem, og som ikke mindst debutanter har så megen brug for (fig. 5).²²

Kuml udviklede sig ikke blot til et af vore mest velredigerede arkæologiske fagtidsskrifter. Også i grafisk udførelse skilte det sig ud – fra 1958 med smukt stift bind, og siden 1970 har omslagene været i farver prydet af bemærkelsesværdige grafiske variationer over et tema, som præsenteres i den pågældende årgang. Ophavsmanden hertil var Moesgårds mangeårige tegner, Flemming Bau, der også forestod Kumls grafiske tilrettelægning og bidrog med en helt ny standard for, hvordan oldsagstegninger skulle se ud. Disse stolte traditioner er siden blevet videreført af medarbejderne ved Moesgårds tegnestue, der også har stået for tilrettelægnin-

gen af de fleste bind i selskabets skriftserie. Her udgør værket om Århus Sønder vold (1971) en milepæl med sin sublim fundfremlæggelse i en til mindste detalje gennemarbejdet tilrettelægning og med forbilledlige genstandstegninger.

Bindene i den videnskabelige skriftserie udkom i en lind strøm – fire bind i 1960'erne og syv i 70'erne. Men derefter går det helt grassat – med 15 bind i 1980'erne og 25 bind i 90'erne samt år 2000 (se listen over Jysk Arkæologisk Selskabs skrifter side 329). Forklaringen på denne eksplosive udvikling er bl.a., at en række større forskningsprojekter for alvor er begyndt at bære frugt – f.eks. undersøgelserne i landene langs Den Arabiske Golf, Illerup Ådal og Sarup, og i det hele taget det øgede aktivitetsniveau på de arkæologiske universitetsinstitutter og det store udgravningsboom siden 1970'erne.

Nu skal man dog ikke tro, at Jysk Arkæologisk Selskab i sin publikationsvirksomhed alene har befattet sig med tykke bøger om den højere videnskab. Siden 1970'erne har man også i ny og næ udgivet håndbøger om bl.a. keramik, mere populære bøger om fortidsminder i skovene, om Gundestrupkarret og Sarup-pladsen og endelig i samarbejde med Oldskriftselskabet bøger i anledning af vor regents runde fødselsdage samt en status over dansk arkæologi i 25 år (se liste side 334-35).

Fremtiden

Og hvad kan man så forvente sig af Jysk Arkæologisk Selskab i fremtiden? Ja, udover tilbud om gode foredrag og spændende rejser til nær og fjern (fig. 7), skal selskabet selvfølgelig fortsat leve op til formålsparagrafens bestemmelser om at støtte den arkæologiske forskning og gøre arkæologien tilgængelig for almenheden ved udsendelse af en årbog og større videnskabelige publikationer.

Kuml henvender sig til læg og lærd og i særdeleshed til selskabets medlemmer, der gennem kontingentet er med til at finansiere udgivelsen. I Kuml skal den interesserede læser også fremover kunne holde sig orienteret om fund og forskning og om, hvad der i det hele taget rører sig i den arkæologiske verden. Boganmeldelser i Kuml er kommet for at blive, og de skal medvirke til at styrke den nødvendige debat om arkæologiens og kulturhistoriens mål og midler.

Der er tegn i sol og måne til, at udgivelserne i den videnskabelige skriferække vil spille en stor rolle i selskabets fremtidige virke. Publikationsbehovet er enormt, for gennem mere end 20 år har museerne gravet som aldrig før, og der er ikke udsigt til, at denne udvikling vil vende sådan lige med det første.²³

Fig. 7. Selskab på sommerturen til Rusland i 1994 med Hans Jørgen Madsen som det altid for-
nøjelige midtpunkt. Hans Jørgen Madsen var selskabets generalsekretær 1982-99.

A party on the summer trip to Russia in 1994 with Hans Jørgen Madsen as an ever-pleasant
guide. He was the society's general secretary in 1982-99.

I denne situation har Jysk Arkæologisk Selskab en naturlig forpligtelse til at stille sig til rådighed og bidrage med det, man som udgiverselskab skal kunne, nemlig redaktion, produktion, markedsføring og salg. I de senere år har selskabet da også i stigende grad udgivet videnskabelige publikationer i samarbejde med en række museer, som herved slipper for en masse arbejde, man ikke altid er gearet til. Gennem selskabets kommissionsaftale med et internationalt orienteret universitetsforlag samt egen markedsføring og den brede vifte af bytteforbindelser opnår man det, som må være målet for alle bestræbelserne – at publikationerne får størst mulig udbredelse herhjemme og i udlandet.

NOTER

- 1 Kuml 1951, s. 7.
- 2 Kuml 1951, s. 176.
- 3 Kuml 1951, s. 177-78.
- 4 Kuml 1976, s. 8.
- 5 Skalk, nr. 1, 1958, s. 30.
- 6 Forhandlingsprotokol, s. 23, Jysk Arkæologisk Selskabs arkiv, Moesgård.
- 7 Kuml 1952, s. 5-7.
- 8 Kuml 1959, s. 6-10.
- 9 Kuml 1956, s. 204.
- 10 Se Niels Løgager Nielsens artikel i dette Kuml.
- 11 Kuml 1957, s. 6-7.
- 12 Kuml 1961, s. 6-7.
- 13 Kuml 1956, s. 203 og 205. Kuml 1961, s. 202.
- 14 Forhandlingsprotokol, s. 23, Jysk Arkæologisk Selskabs arkiv, Moesgård.
- 15 Kuml 1951, s. 7 og 176.
- 16 Kuml 1952, s. 206; 1960, s. 215; 1962, s. 220.
- 17 Kuml 1951, s. 179-86.
- 18 Kuml 1951, s. 176.
- 19 Forhandlingsprotokol, side 7, Jysk Arkæologisk Selskabs arkiv, Moesgård.
- 20 Kuml 1953, s. 193. Hans Jørgen Madsen: Jysk Arkæologisk Selskab gennem 35 år. Hans Jørgen Madsen og Jens Velle (red.): *Arkæologiske kroniker. Udgivet i anledning af Poul Kjærums 60-års dag den 10. november 1986*. Højbjerg 1986, s. 57-58, hvor lokalafdelingerne beskrives nærmere.
- 21 Kuml 1957, s. 179. Se desuden Hans Jørgen Madsen 1986 (se note 20).
- 22 Hans Jørgen Madsen 1986, s. 61 (se note 20).
- 23 Se f.eks. de årlige oversigter i Arkæologiske udgravninger i Danmark 1984-2000. Udgivet af Det Arkæologiske Nævn. København.

The Jutland Archaeological Society

For more than fifty years

The Jutland Archaeological Society was founded in 1951 (figs. 1-2). According to the objects clause, it is the purpose of the society to "support archaeological research through the largest possible participation of all interested. It should make archaeology accessible to the public by – among other things – publishing an annual and a number of scientific publications, by having yearly meetings, excursions to larger excavations and in any other way, which the governing body sees fit."

The Jutland Archaeological Society was therefore not meant to deal just with matters concerning Jutland, and if one looks at the activities of the society during the first ten years the object was obviously more extensive. Whereas more than half of the articles in the annual *Kuml* dealt with the Prehistory and Middle Ages in Denmark, the second half included the related disciplines of ethnology, ethnography, philology and science, and also classical archaeology and the archaeology of the Near East – the latter because of the Danish expeditions to the countries along the Arabian Gulf.

One initiative, which helped in making the society known, was the institution of the J.J.A. Worsaae Medal in 1956 as a celebration of the fifth anniversary of the society. This is a gold medal and a sum of money, which is given for special merits within Nordic archaeology. One may have a critical approach to the fact that a narrow circle of colleagues are handing nice medals to each other. However, the institution of the Worsaae Medal with its stress on "Nordic archaeology" has increased the public understanding of the Jutland Archaeological Society as the representative of a judicious mixture of local, national, Nordic and international interests (fig. 3).

Another cunning move was made in connection with the fifth anniversary, when twenty-eight leading archaeologists from

seventeen European countries and the Soviet Union, the United States, and Mexico were appointed corresponding members. At the tenth anniversary this list was supplemented by another eleven highly respected foreign scholars. The reason for appointing a person as a corresponding member was "credits within archaeological research", and by this move the society and its activities no doubt became known in the right places.

From the start, summaries in the most common foreign languages in *Kuml* and in the monographs (which were later to an increasing extent published in a principal language) made the publications internationally accessible. Through the ordinary members abroad, the corresponding members and – not the least – the many exchange connections to archaeological institutions abroad, this was fully accomplished.

Finally, another remarkable initiative should be mentioned, which only a few would connect with the Jutland Archaeological Society. This is the archaeological newsletter, which was started by the then museum keeper Harald Andersen. The name of this periodical is "Skalk" (old Germanic for "servant" or "marshal", later terming a prankster). This periodical set a fashion for a long row of popular magazines not only in Denmark, but also in our neighbouring countries (fig. 4). After just a few years, *Skalk* had more than 10.000 members. The number later rose to 60.000, and in 1963, *Skalk* was separated from the society and became an independent enterprise under Harald Andersen's leadership.

When drawing up the balance sheet for the first ten years of the Jutland Archaeological Society, one realises that not only did the society justify its existence, it also made itself known as a shining example, not just to the members, but to the archaeological environ-

ment as such. Starting from the provincial level, within a few years it had gained national, Nordic and international status. Setting off from a concept embracing the diversity of human life, the society settled on a wide history-of-culture approach to its activities and encouraged a fruitful, mutual inspiration rather than sterile and pent-up specialist delimitation.

In time Kuml developed a specialist character with many, thoroughly prepared and well-documented find presentations (fig. 5). Not only did Kuml develop into one of our best-edited archaeological journals; it also differed in design from other publications. From 1958 it had a hard cover, and since 1970 the cover has been decorated with remarkable graphic variations on a theme presented in the volume concerned.

Since 1951, various scholarly volumes have been published, four in the 1950s, four in the 1960s and seven in the 1970s. However, since then the number of publications has risen dramatically, with fifteen volumes in the 1980s and twenty-five from 1990 to 2000 (see the list of Jutland Archaeological Society publications in the back of this book). The explanation to this explosive development is partly the fact that a number of

large excavation projects have begun to bear fruit – as for instance the investigations in the Arabian Gulf countries, in the valley of Illerup, and in Sarup – partly the increased excavation activity of archaeological institutions and the excavation boom experienced since the 1970s.

What may then be expected from the Jutland Archaeological Society in the future? Apart from offering good lectures and exciting travels to near and remote places, the society must of course live up to the decisions of its objects clause, i.e. to support archaeological research and make archaeology accessible for the public by publishing an annual and larger scholarly publications.

It is a sign of the times that the books in the scholarly publication series will play a large part in the society's future activities. The publication demand is enormous, as the museums have been excavating more than ever over the past twenty years and there are no signs of this development changing.

Jesper Laursen
Moesgård Museum

Translated by Annette Lerche Trolle